RABHADH
Freagair gach ceist sna spásanna atá ann dóibh ar an bpáipéar seo.

Scríobh do Scrúduimhir anseo.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2012

STAIDÉAR IMSHAOIL AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ hAOINE, 8 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 11.30

Treoracha d'iarrthóirí:

Freagair GACH CEANN de na CÚIG cheist laistigh

- Ceist 1 *ar na leathanaigh 2, 3, 4 agus 5*
  Freagair na codanna (A), (B) agus (C)
- Ceist 2 *ar na leathanaigh 6, 7, 8 agus 9*
  Freagair cuid (A) nó (B)
- Ceist 3 *ar na leathanaigh 10, 11, 12 agus 13*
  Freagair cuid (A). Ansin freagair cuid (B) nó (C)
- Ceist 4 *ar na leathanaigh 14 agus 15*
  Freagair na codanna (A) agus (B)
- Ceist 5 *ar leathanach 16*
  Déan deimhin de ar dtús go bhfuil an léarscáil agus an t-aerfótagraf agat. Freagair na ceisteanna go léir.

Don Scrúdaitheoir amháin:

Ceist	**MARC**
1	
2	
3	
4	
5	
IOMLÁN	
GRÁD	

Ceist 1
24 marc

Freagair GACH ceann de na TRÍ chuid – (A) agus (B) agus (C)

(A) CEISTEANNA ILROGHNACHA **(12 mharc)**

Freagair 12 de na ceisteanna seo a leanas. Cuir tic (✓) sa bhosca ceart i ngach cás.

Sampla: Is í an chathair is mó in Éirinn ná:

(a) Gaillimh ☐ (b) Béal Feirste ☐
(c) Baile Átha Cliath ☑ (d) Port Láirge ☐ (1)

1. Tomhaistear airde os cionn leibhéal na farraige:

(a) i gcéimeanna ☐ (b) i gcileagraim ☐
(c) i méadair ☐ (d) i milleabair ☐ (1)

2. Is é a chuirtear in iúl le compás ná:

(a) fad ☐ (b) solas gréine ☐
(c) fliuchras ☐ (d) treo ☐ (1)

3. Faightear foirgnimh a dtugtar 'cloigthithe' orthu:

(a) i mainistir ☐ (b) i mbaile Lochlannach ☐
(c) ar fheirm ☐ (d) i gcalafort ☐ (1)

4. De ghnáth, is é a bhíonn le fáil in 'eastát tionsclaíoch' ná mórán:

(a) tithe ☐ (b) clubanna sláinte ☐
(c) feirmeacha ☐ (d) monarchana ☐ (1)

5. Ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, is í an tsiombail do stáisiún traenach ná:

(a) spota dearg ar líne dhubh ☐ (b) ciorcal le cearnóg timpeall air ☐
(c) réalta ghorm ☐ (d) an litir mhór 'H' ☐ (1)

6. Is í bratach an Aontais Eorpaigh ná:

(a) Gorm le 'EU' scríofa uirthi ☐ (b) gorm le ciorcal de réaltaí órga ☐
(c) dearg, bán agus gorm ☐ (d) gorm agus bán ☐ (1)

7. Tháinig na Lochlannaigh go hÉirinn:

(a) ar bhád ☐ (b) de shiúl na gos ☐
(c) ar chapall agus cairt ☐ (d) ar thraein ☐ (1)

8. Is ionaid iad bainc, comhair chreidmheasa agus oifigí poist:

(a) d'airgeadas ☐ (b) d'oideachas ☐

(c) do chaitheamh aimsire ☐ (d) do thaighde ☐ (1)

9.

Cinntíonn sé
margadh níos fearr
do tháirgeoirí ón
Tríú Domhan

Is é seo an lógó atá ag grúpa ar a dtugtar:

(a) UNICEF ☐ (b) Cumann na Croise Deirge ☐

(c) FairTrade ☐ (d) Concern ☐ (1)

10. Is é a tugadh ar an uisce timpeall ar chaisleán ná:

(a) túirín ☐ (b) daingean ☐

(c) droichead tógála ☐ (d) móta ☐ (1)

11. Is é a tugadh ar na daoine a tháinig go hÉirinn tar éis na Lochlannaigh ná:

(a) Draoithe ☐ (b) Ceiltigh ☐

(c) Normannaigh ☐ (d) Sacsanaigh ☐ (1)

12. Cé acu díobh seo a leanas **NACH** cineál frasaíochta atá ann?

(a) báisteach ☐ (b) sneachta ☐

(c) gal ☐ (d) clocha sneachta ☐ (1)

13. D'úsáid na Ceiltigh **fulacht fiadh**:

(a) chun foscadh a thabhairt d'eallach ☐ (b) chun feoil a chócaráil ☐

(c) chun a gcuid marbh a adhlacadh ☐ (d) chun airm a ghéarú ☐ (1)

14. Is é is cumhacht na gréine ann ná:

(a) cumhacht ón ngaoth ☐ (b) cumhacht ó thonnta ☐

(c) cumhacht ó ola ☐ (d) cumhacht ó sholas na gréine ☐ (1)

(B) MUINTIR AN tSEANSAOIL

AN tSEANRÓIMH, AN tSEANGHRÉIG, AN tSEANÉIGIPT NÓ DOMHAN NA nINCEACH
(6 mharc)

I gcás ceann amháin de na sibhialtachtaí thuas, scríobh faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) Saighdiúir nó trodaí

NÓ

(b) Saol na mban ag an am sin

NÓ

(c) Nósanna adhlactha

NÓ

(d) Éadaí a chaith siad

Is í an tsibhialtacht a scríobhfaidh mé fúithi ná ______________________________

(6)

(C) CAISLEÁIN (6 mharc)

Féach ar an bpictiúr thíos agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Fótagraf ó pdphoto.org Cóipcheart Jon Sullivan

1. Ainmnigh **DHÁ** ábhar a úsáideadh chun an caisleán seo a thógáil.

_______________________ agus _______________________ (2)

2. Déan cur síos ar **DHÁ** ghné chosanta a d'fhágfadh go mbeadh sé deacair an caisleán seo a ionsaí.

____

____

____

____

____

____ (4)

CEIST 2

24 marc

Freagair cuid (A) nó cuid (B).

(A) PLANDÁIL IN ÉIRINN SA 17ú hAOIS **(24 marc)**

Léigh an sliocht thíos agus ansin freagair na ceisteanna a leanann é.

Suirbhé a rinneadh sa bhliain 1619

...... laistigh de chontaetha Ard Mhacha, Thír Eoghain, Dhún na nGall, Fhear Manach, an Chabháin agus Londain-Dhoire tá an méid seo a leanas tógtha anois

107 caisleán le bábhúin

19 gcaisleán gan bábhúin

42 bábhún gan caisleáin ná tithe

1897 teach cloiche nó adhmaid......

Nicholas Pynnar

1. Cé a rinne an suirbhé seo? ____________________ (1)

2. Cathain a rinneadh an suirbhé? ____________________ (1)

3. Cá mhéad contae atá ainmnithe sa suirbhé?

____________________ (2)

4. Cén phlandáil a dtagraíonn an suirbhé di?

____________________ (2)

5. Cén **DÁ** chineál caisleáin a luaitear sa suirbhé?

1. ____________________

2. ____________________ (2)

6. Cá mhéad caisleán a bhí tógtha faoin mbliain 1619?

____________________ (2)

7. Tabhair fáth **amháin** ar thóg na plandóirí an oiread sin caisleán.

(2)

8. Mínigh **DHÁ CHEANN** de na téarmaí seo a leanas:

Gealltóir

Bábhún

Seirbheoir

(4)

9. Scríobh alt faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) Na fáthanna a raibh an rí Sasanach ag iarraidh Cúige Uladh a phlandáil;
(b) Na fáthanna a raibh plandóirí Albanacha ag iarraidh lonnú in Éirinn;
(c) Tionchair Phlandáil Uladh;
(d) Mothúcháin Éireannaigh a cuireadh amach as a chuid talún le linn plandála.

(8)

NÓ

(B) AN BHRASAÍL SA FICHIÚ hAOIS **(24 marc)**

Féach ar an eolas agus ar na pictiúir thíos agus freagair na ceisteanna a leanann iad.

Tá mórán foraoisí báistí sa domhan, a bhformhór i dtíortha bochta.
Is daoine atá mar phríomhchúis le scrios foraoisí báistí.
Táimid ag leagan foraoisí báistí ar mhórán cúiseanna, lena n-áirítear:

- **adhmad d'earraí adhmaid agus chun tinte a dhéanamh;**
- **talmhaíocht d'fheirmeacha, idir bheag agus mhór;**
- **talamh d'fheirmeoirí bochta nach bhfuil aon áit chónaithe eile acu;**
- **talamh féaraigh d'eallach;**
- **laíon chun páipéar a dhéanamh;**
- **tógáil bóithre; agus**
- **baint mhianraí agus fuinnimh.**

An chailliúint ab airde d'fhoraois bháistí idir 2005 agus 2010
(ciliméadair chearnach)

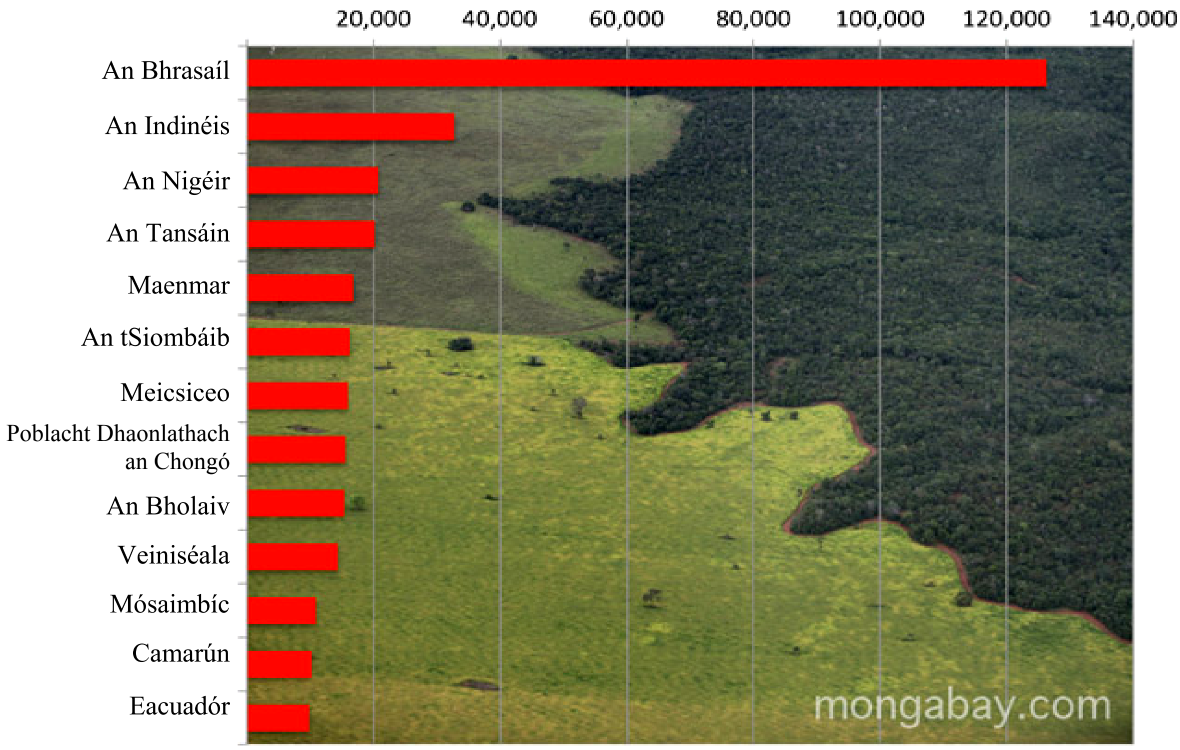

Taispeánann an graf seo an méid d'fhoraois bháistí atá á cailleadh i dtíortha éagsúla.

Réimsí nuaghlanta d'fhoraois bháistí.

Fótagraif cóipcheart Rhett A. Butler, www.mongabay.com

1. Is daoine atá mar ____ le scrios foraoisí báistí. (2)

2. Cén **DÁ** thír a bhí freagrach as an dá réimse is mó d'fhoraois bháistí a cailleadh idir 2005 agus 2010?

_____________________________________ agus ____ (4)

3. Tabhair **TRÍ** chúis a bhfuil foraoisí báistí á leagan.

____

____

____ (6)

4. Cén tionchar atá ag leagan fhoraois bháistí na hAmasóine ar na daoine a chónaíonn ansin?

____

____ (2)

5. An bhfuil aon tionchair ag leagan fhoraois bháistí na hAmasóine **TAOBH AMUIGH** den Bhrasaíl? Mínigh do fhreagra.

____

____

____ ___ (4)

6. Scríobh a bhfuil ar eolas agat faoi **FAVELAS**, ceantair na mbochtán i gcathracha na Brasaíle ina gcónaíonn mórán de dhaoine bochta na Brasaíle.

Leideanna – sábháilteacht, soláthairtí uisce, leictreachas, oideachas, seirbhísí, coiriúlacht, pobal

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

CEIST 3

24 marc

Freagair cuid (A), ansin freagair cuid (B) <u>nó</u> (C)

(A) AN RÉABHLÓID THIONSCLAÍOCH (12 mharc)

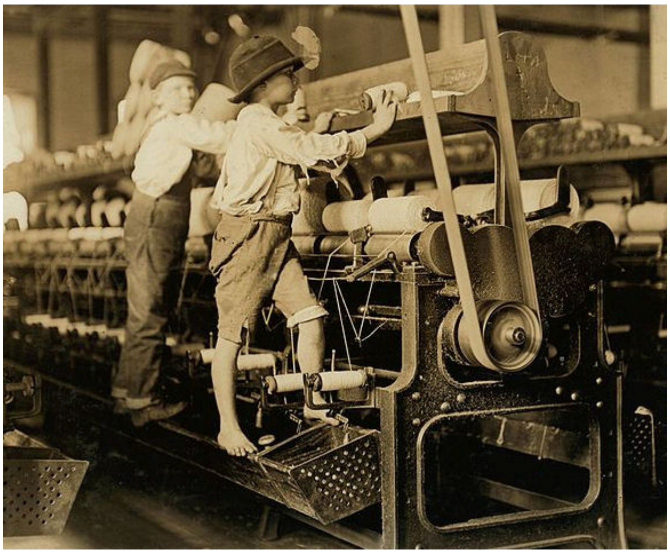

Páistí mar oibrithe sa Réabhlóid Thionsclaíoch

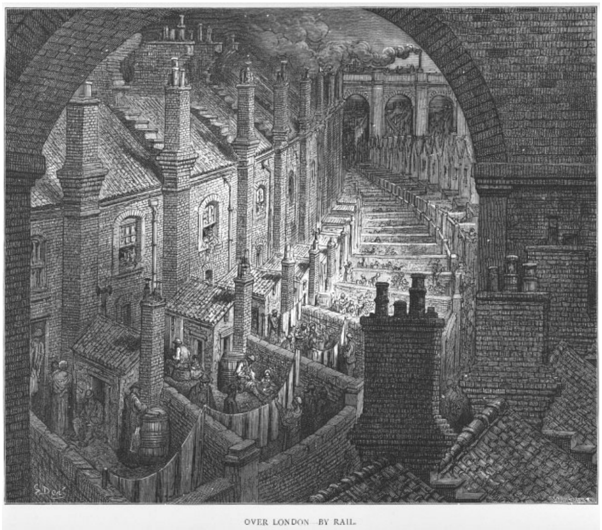

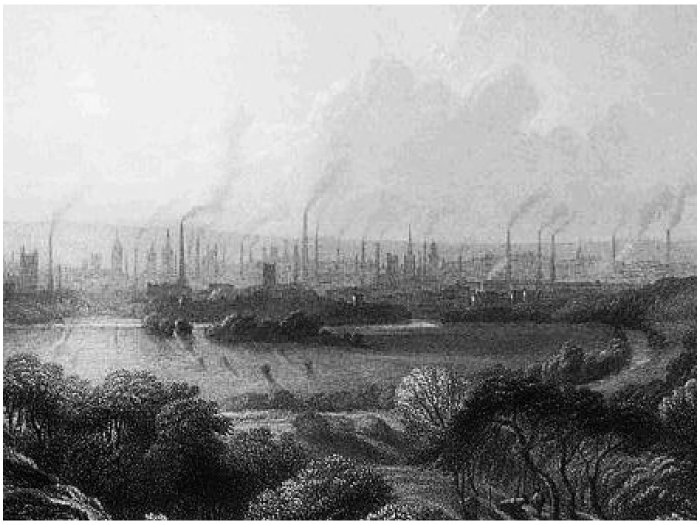

Dálaí maireachtála i gcathracha le linn na Réabhlóide Tionsclaíche

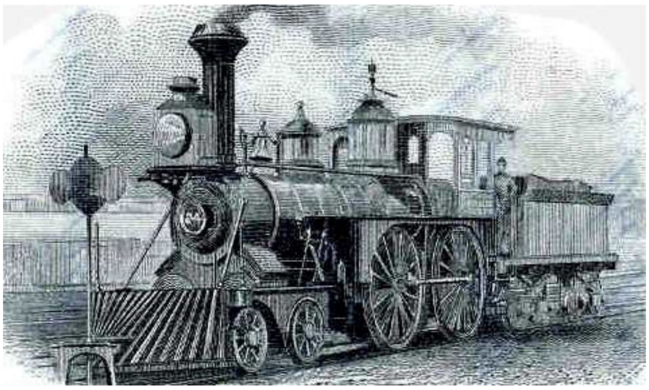

Na feabhsúcháin san iompar le linn na Réabhlóide Tionsclaíche

Agus tú ag úsáid na ngrianghraf agus na líníochtaí ar an leathanach thall chun cabhrú le do chuimhneamh, scríobh an méid agus is féidir leat faoi

DHÁ CHEANN díobh seo a leanas:

- Páistí mar oibrithe sa Réabhlóid Thionsclaíoch
- Dálaí maireachtála i gcathracha le linn na Réabhlóide Tionsclaíche
- Na feabhsúcháin san iompar le linn na Réabhlóide Tionsclaíche

Scríobhfaidh mé faoi ____________________

____________________ (6)

Scríobhfaidh mé faoi ____________________

____________________ (6)

FREAGAIR CUID (B) NÓ CUID (C)

(B) AN CHÉAD CHOGADH DOMHANDA **(12 mharc)**

Taispeánann an grianghraf seo trinse Briotanach le linn Chath an Somme i mí Iúil 1916. Féach air agus freagair na ceisteanna thíos.

Ó bhailiúchán an Imperial War Museum – Lt. J. W. Brooke a thóg an fótagraf

1. Cad atá á dhéanamh ag an bhfear ar thaobh na láimhe deise ag an mbarr, dar leat?

____

____ (2)

2. Ainmnigh **DHÁ** arm nua a úsáideadh sa Chéad Chogadh Domhanda.

____

____

____ (4)

3. Scríobh faoi dhálaí maireachtála sna trinsí.

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

NÓ

(C) AN DARA COGADH DOMHANDA **(12 mharc)**

Is le caoinchead ó Tom Poederbach a úsáideadh an grianghraf

Le linn an Dara Cogadh Domhanda, chuaigh mórán de na Giúdaigh i bhfolach san Eoraip. Bhí Anne Frank ar dhuine de na daoine seo. Chuaigh sí i bhfolach lena teaghlach i dteach in Amstardam. Fad agus a bhí sí ina cónaí ansin, choinnigh sí dialann.

Go mí-ámharach, tháinig na Naitsithe ar Anne agus a teaghlach agus seoladh chuig campaí géibhinn iad.

Bhásaigh Anne de bharr galair i mí an Mhárta nó mí Aibreáin 1945, tamall gairid sular tháinig deireadh leis an gcogadh san Eoraip. Níl aon duine baileach cinnte den dáta a bhfuair sí bás.

1. Conas atá an oiread sin ar eolas againn faoi Anne Frank?

____

____ (3)

2. Tabhair sampla **AMHÁIN** de dhlí i gcoinne na nGiúdach a chur iallach ar mhórán de na Giúdaigh dul i bhfolach.

____

____ (3)

3. Scríobh faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) Campaí Géibhinn (b) Aslonnú (c) An Fhrithbheartaíocht (d) Blitzkrieg

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

CEIST 4
24 marc

Freagair an DÁ chuid – (A) agus (B).

AN DOMHAN FORBARTHA AGUS AN DOMHAN I mBÉAL FORBARTHA
FREAGAIR (A) AGUS (B)

(A) DIFRÍOCHTAÍ IN ÉIRINN (12 mharc)

Féach ar na fótagraif agus freagair na ceisteanna a leanann iad:

Fótagraf a tógadh in aice le Dúlainn, Co. an Chláir
Cóipcheart C. Michael Hogan

Fótagraf a tógadh i mBaile Phib, Baile Átha Cliath
Cóipcheart Eric Jones

1. Tabhair **DHÁ** dhifríocht idir na ceantair a thaispeántar sna fótagraif

1. ____________________

2. ____________________ (2)

2. Tabhair **DHÁ** bhealach ina bhféadfadh daoine slí mhaireachtála a bhaint amach i gCo. an Chláir.

1. ____________________

2. ____________________ (2)

3. Tabhair **DHÁ** bhealach ina bhféadfadh daoine slí mhaireachtála a bhaint amach i mBaile Átha Cliath.

1. ____________________

2. ____________________ (2)

4. Mínigh an fáth a mbeadh Co an Chláir sláintiúil mar áit chónaithe.

____

____________________ (2)

5. Tabhair **DHÁ** chúis a d'fhéadfadh a bheith ag daoine óga le bogadh ó Cho. an Chláir go Baile Átha Cliath.

1. ____________________

2. ____________________ (2)

6. Tabhair **DHÁ** chúis a d'fhéadfadh a bheith ag daoine óga le bogadh ó Bhaile Átha Cliath go Co. an Chláir.

1. ____________________

2. ____________________ (2)

(B) IMIRCE – TOSCA BRÚ/TARRAINGTHE **(12 mharc)**

Féach ar na pictiúir, léigh an t-eolas agus freagair na ceisteanna ar fad atá thíos.

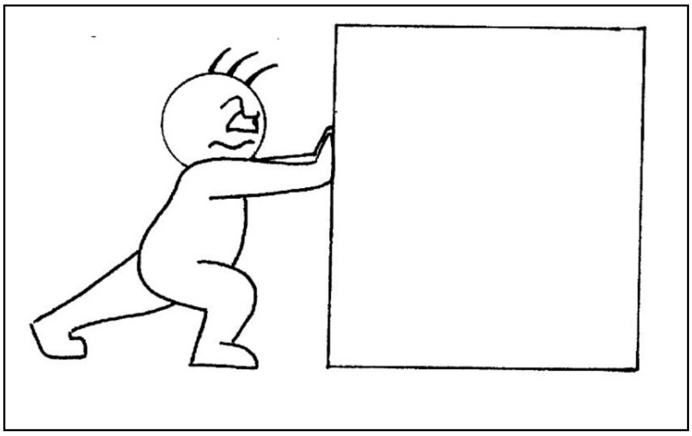

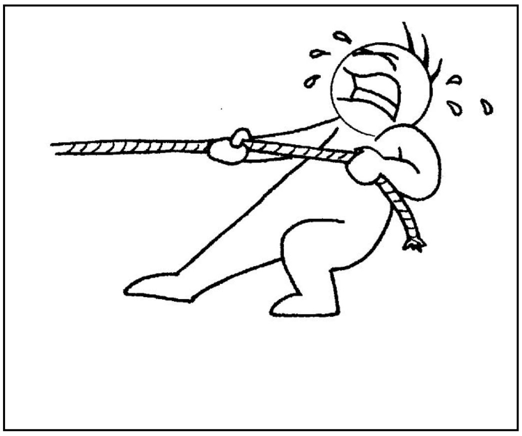

Bogann daoine ón áit ina gcónaíonn siad chuig áit eile ar roinnt cúiseanna.

Cuireann cúiseanna áirithe **BRÚ** ar dhaoine a seanáiteanna cónaithe a fhágáil, is **TARRAINGT** atá i gcúiseanna eile chun cónaí in áit nua.

1. Féach ar an liosta thíos agus scríobh síos pé acu tosca **BRÚ** nó **TARRAINGTHE** iad d'imircigh. Tá dhá cheann déanta duit.

Cogadh sa bhaile	**BRÚ**_________	Teip ar bharraí	______________
Pá níos fearr sa tír nua	______________	Gan aon jabanna sa seantír	______________
Scoileanna maithe	**TARRAINGT**_	Cúram sláinte níos fearr	______________
Crith talún	______________	Tuile	______________
Seans maith ar jab a fháil	______________	Gorta	______________

(8)

2. Nuair a thagann na himircigh chuig a dtír nua, bíonn fadhbanna acu, uaireanta.
Tabhair **DHÁ** shampla de na fadhbanna a d'fhéadfadh a bheith acu.

____

____

____

____

____ (4)

CEIST 5

24 marc

Bí cinnte go bhfuil léarscáil agus fótagraf agat sula bhfreagraíonn tú an cheist seo.

Scrúdaigh an léarscáil 1 : 50,000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus an t-aerfótagraf a thagann leis an bpáipéar seo. Ansin freagair na ceisteanna thíos.

Taispeánann an léarscáil agus an fótagraf Daingean Uí Chúis agus an ceantar ina thimpeall.

1. Ainmnigh **DHÁ** loch a thaispeántar ar an léarscáil.

__________________________________ agus ____________________________________ (4)

2. Ó bheith ag féachaint ar an léarscáil, marcáil na ráitis seo **FÍOR** nó **BRÉAGACH** de réir mar is cuí.

a. Tá aerfort sa Daingean FÍOR ☐ BRÉAGACH ☐

b. Tá stáisiún traenach sa Daingean FÍOR ☐ BRÉAGACH ☐

c. Tá oifig turasóireachta sa Daingean FÍOR ☐ BRÉAGACH ☐

d. Tá oifig an phoist sa Daingean FÍOR ☐ BRÉAGACH ☐ (4)

3. Ag úsáid na léarscáile, tabhair ainmneacha **DHÁ** abhainn sa cheantar.

________________________________ agus ______________________________________ (4)

4. Ag féachaint ar an bhfótagraf, cén fhianaise atá ann go n-úsáideann mórán daoine an Daingean mar bhunáit i gcomhair iascaireachta?

____

____

____ (4)

5. Cad a bheadh le fáil agat ag Q 462 001?

____ (4)

6. Tá turasóir a bhfuil suim aige/aici i **spóirt** agus sa **stair** ar cuairt sa Daingean.
Ag úsáid na léarscáile agus an fhótagraif, cad iad na gníomhaíochtaí a d'fhéadfá a mholadh dóibh a dhéanamh sa cheantar?

____

____

____

____

____ (4)